

Eija Tuulen jo 49 vuotta kestänyt ranskalainen visiitti

Suomi jää taakse ja uuden kokeminen alkaa.

Kun lähdin vuonna 1950 Suomesta, -tänne vallankumouksen isänmaahan, missä lakot ovat aina päivänjärjestyksessä, missä kengät kuluvat mielenosoitusmarsseissa - olin suhteellisen nuori. Täten ei koti-ikävä (ja Suomi-ikävä) kovin vaivannut. Olin valmis kokemaan kaikenlaista uutta. Jo päiväjärjestyksinkin oli erilainen kuin Suomessa, pää-ateria nautitaan keskipäivällä. Vuokrattavat talot olivat ilman mukavuuksia (ei ”juoksevaa vettä”, lämmitystä). Ranskassa aloitettiin jälleenrakennus pommitettujen talojen tilalle vasta 50 vuosikymmenellä. Anoppi auttoi tutustumaan ranskalaiseen keittotaitoon. Suomalaisen pullan leipominen on kyllä jäänyt perinteeksi perheeseemme, lapsetkin osaaivat leipoa. Uuden kielen oppiminen vei aikansa myöskin. Hiljaisesta suomalaistytöstä piti tulla riipeotteinen perheen äiti. Ehkä siinä auttoi karjalainen vilkkaus.

Pohjois-Ranskaa, viinialuetta ja NATOa

Ensimmäiset vuodet vietettiin Koillis-Ranskassa, Laon'in kaupungissa (Aisne'in lääni), 140 km Pariisista. Ilmasto ei ollut erikoisen suojea, eivätkä maisemat mitenkään viehättäviä. Seudulla viljeltiin sokerijuurikasta ja ...perunoita. Naapurilääni oli kauniimpi runsaine viininviljelyksineen, mistä syntyy Champagne viinit (Marne). Kouluenglantini ansiosta sain paikan amerikkalaiselta NATO-lentokentältä, kirjanpitäjänä ja sihteerinä, melkein 10 vuodeksi, ennenkuin kenraali De Gaulle sanoi ”US go home” eikä enää halunnut mitään tukikohtia Ranskan maan perälle.

Parhainta Ranskaa Loiren laaksossa

Kotimme siirtyi perheen pään työpaikan mukana Tours'in kaupunkiin pariksi vuodeksi. Valtavan ”porvarillinen”, hieno kaupunki. Siellä puhutaan puhtainta ranskankieltä. Lasten kouluun meno tarikoitti itselleni Ranskan maantiedon ja historian oppimista - heidän läksyjään kuulustaessa. Seudulla oli paljon nähtävyyksiä - kaikki Loire-joen historialliset linnat. Myös kuuluisaa viininviljelystä: Chignon'in punaviini ja Montlouis'in valkoviini.

Roomalaisuutta ja etelän elämää

Vuonna 63 työalue vaihtui kokonaan ja muutto tuli tänne Gard'in lääniin, etelään. Ensin Nimes'in kaupunkiin, ”kuuluisa” julmista härkätaisteluista (Corrida) espanjalaiseen tapaan. Mutta onneksi täällä voi ihaila myöskin roomalaisten rakennuttamia nähtävyyksiä, kuten Coliseum, nykyään arena, la Maison Carrée, roomalaisten oikeussali, Jardin de la Fontaine, roomalaisten kylpylä jne. Pohjois-Ranskan kaupunkien puhtaat kadut jäivät vain muistoiksi, etelässä ei voi vaatia samaa puhtautta.

Kotitalo vuorten ja meren väliin

Loppujen lopuksi valitsimme talomme rakennuspaikaksi Vergèze'in kauppalan (3200 as.), Nimes'in ja Montpellier'in kaupunkien välillä - 25 km Välimereltä. Oli totuttava näihin ”eteläläisiin” omine murteineen ja tapoineen. Vaikea oli ensin tottua uuteen ilmastoon. Valtavan kuiva ja kuuma kesä - voimme olla ilman yhtään vesipisaraa 3-4 kk. Joten puutarha tarvitsee kastelua. Kun tulimme tänne, oli vielä paljon hyttysiä. Nykyään myrkytetään niiden toukat Camargue'in luonnonpuistossa (mikä on suon tapaista), etteivät turistit karttaisi tätä seutua...mutta saavatko linnut sitten tarpeeksi

”hyönteis-ruokaa”? Massif Central vuorineen näkyy ikkunoista (100 km täältä) - siellä voi jopa hiihtää. Joten asumme sopivasti vuoristojen ja meren välillä.

Naapureina protestantteja ja Espanjan vainottuja

Calvin’iin uskovat ”uskonto-sotien” pakolaiset saapuivat etelään aikoinaan. Näin tuli Nimes’in kaupungista suurin protestanttien paikka, samoin Vergèze’in kanta-asukkaat ovat calvinisteja. Vuonna 37-38 valitsivat monet Espanjan kansallissodasta kärsivät kotimaakseen Ranskan, varsinkin eteläosat. Täten on melkein puolet asukkaistamme peräisin sieltä, joskin toinen polvi on täysin ranskalaistunut - he ovat Ranskan kansalaisia - samoin kuin Algeriasta tulleet muhamettilaiset perheet.

Oliiveja, hedelmiä, viinejä ja Perrier ’iä

Asumme keskellä viinitarhoja, vaikkei läänin viinit kuulu kuuluisimpiin Ranskassa. Pihallamme kasvaa 28 oliivipuuta - keräämme joulukuun alussa kypsät (=mustat) oliivit, viemme ne myllyyn, siellä puristetaan 6:sta kilosta 1 litra terveellistä oliiviöljyä. Aprikoosi-, kirsikka- ja mantelipuut viihtyvät myös hyvin pihassa. Manteleja emme ehdi kerätä ennenkuin oravat saapuvat ja syövät ne raakoina, vihreinä... Kauppalassamme toimii Perrier-mineraalitehdas lähteineen. Se on antanut jo 100 vuotta työtä lähikansalle, joskin nykyään vähemmän, kun mekanisoidaan tehdas. Se maksaa myös ns. ”ammatti-veron” (taxe professionnelle) kunnallemme, Vergèze onkin vauras paikka, monine urheilu- ja tenniskenttineen.

Tuulistakaan ei pääse eroon Ranskassa

Seutumme ”kuuluisuuksia” ovat Mistral ja Tramontane tuulet, pohjoisesta ja luoteesta. Tuulisina päivinä ne lakaisevat pilvet nopeasti taivaalta ja aurinko saapuu kaikkien iloksi, noin 300 päivää vuodessa...aurinkoa. -Oliko tämä edeltä ennustettu ja kohtalossa kirjoitettu, että eräs Tuulen tytär joutui Mistral’in ja Tramontane’in puhaltavaan valtakuntaan?

Tavoista ja päiväohjelmasta

Kun kello lyö 12, ranskalaiset pysähtyvät - syömään, joko tunniksi tai kahdeksi. Paitsi joitakin ”non-stop” firmoja, joissa syödään puolessa tunnissa ”kanttiinissa”. Täten päivä jaetaan kahteen osaan, suunnilleen, esim. 4 tunnin työ aamupäivisin ja saman verran iltapäivisin. Tällöin työpäivät tuntuvatkin pitkiltä, myöskin koulussa, mitkä päättyvät usein klo 17-18. Eikä iltaisin jää paljon aikaa harastuksiin, tai ei saa olla iltauninen. Joskus kerhoissa jumpataan aina klo 22 asti. Läksyjen lukuun ei myöskään jää paljon aikaa.

Ranskalainen ”Menu”

Kuuma ateria valmistetaan myöskin illalla, ainakin jokapäiväinen kasviskeitto. Näette torilla perheenäitien raahaavan purjoja, selleriä, porkkanaa. Kaikki ranskalaiset eivät juo viiniä syödessään. Katsokaa niitä vuoria, mitkä lähdevesipullot (muoviset) muodostavat jokaisessa supermarketissa, niin arvaatte, että kulutus on suuri. Ja vielä monet tyytyvät raanaveteen. Leipä murennetaan lautasen vieressä, sillä työnnetään usein ruoka lautaselta suuhun, jopa ”puhdistetaan” lautanen. Kun ei leipä-lautasta käytetä, niinkuin Suomessa, on muruja sitten pöydällä ja lattialla (mikä lakaistaan kaikkien aterioiden jälkeen). Mikä kuuluu anglo-sakseilla hyviin pöytätapoihin - pitää vasenta kättä pöydän alla - on erikoisen epäkohteliasta Ranskassa, molemmat kädet pöydällä, jopa saa pitää kynnärpäitäkin sillä.

Ateriat tarjotaan ”kerroksittain”, siis kaikki mikä on mahdollista syödään erikseen. Aloitetaan alkupaloilla, sitten liha yksin, ja kun se on syöty, vihannekset erikseen, päälle tulee juustot, jälkiruoka, kahvi, ehkä konjakki ja sikaari...

Mitä syödään missäkin?

Ruokatavat ovat niin erilaisia, että tuskin pohjois-ranskalainen söisi joka päivä niinkuin etelässä. Täällä on oliiviöljy valttia ja ruuan maustaminen perustuu siihen ja yrteihin. Pohjoisessa kerma ja voi. Perunaa syödään vähemmän kuin pohjoisessa. Nuori sukupolvi on kyllä oppinut täälläkin syömään hapankaalia (kotoisin Strasbourg’ista) ”Choucroute”, tai Lorraine’in maakunnasta kotoisin olevaa ”Quiche’ia (juusto-bacon piirakka), tai Algeriasta tulleiden ranskalaisten lempiruokaa ”Cous-Cous”sta. Ratatouille (kesäkurpitsa, paprika, munakasvi, sipuli, kasvispata), Bouillabaisse (Marseillen kalasoppa) ovat Etelän ruokaa. Riisiä ja tomaatteja käytetään paljon ruokiin.

Demokratiaa ja tasa-arvoa ranskalaiseen malliin

Älkää innostuko sinuttelemaan täällä ketään vaikka olisitte kuinka hyvät ystävät, puhumattakaan ventovieraista. Vain algerialaiset täällä sinuttelevat kaikkia (eivät kai ole oppineet teitittelymuotoja...). Sinunkaupat pitää siis tehdä niinkuin ennen Suomessa. Samassa työpaikassakin olleet, koko karriäärinsä aikana, eivät ole sinuja. Ei missään nimessä voi sinutella appivanhempia. Naapurin rouva on tietysti madame eikä tati lapsille. Jos ollaan näin ”etäisiä” tässä asiassa, kumma kyllä, titteleitä ei koskaan käytetä. Jos puhutaan Docteur’istä hän on sitten lääkäri. Ammatti tai arvo ei tule esiin puhelinluetteloista, postilaatikoiden nimistä, hää- tai hautajaisilmoituksista, ei siis mistään. Joten ollaan tasa-arvoisia julkisesti. Tämä viittaa ehkä Ranskan vallankumoukseen, diplomit ja koulutus varjoon. Kirjekuoriin kaikille vain Madame tai Monsieur.

Pimeyttä ja potkuja

Kun yövytte täällä, muistakaa laittaa ikkunaluukut kiinni, ranskalaiset eivät osaa nukkua kuin ihan pimeässä. Jos olette tottuneet ”potkimaan” sängyssä, on teidän ehdottomasti petattava vuode uudelleen, koska lakanat, peitot on taitettu paksun patjan alle, nukutaan ns. pussi-vuoteissa.

Missejä ja tapahtumia

Ranskan missien nimiä ei kukaan tiedä, hiljattain yksi kanavoista alkoi lähettämään missikilpailut, mutta se ei kiinnosta ketään.

Liputuspäiviä ei ole, kun taloissa ei ole tankoakaan. Kansallispäivänä, jonakin sodan muistopäivänä, liputetaan kaupungintalo. Kansallispuvun omistavat vain johonkin tanhuryhmään kuuluvat.

Lakkiaisia ei ole, kun ei ole lakkiakaan. Ei siis lahjoja, kukkia tai onnitteluita. Luetaan koulun ilmoitustaululta vain, kuka on läpäissyt, kuka reputtanut (yleensä 25%). Ja ehkä mennään bistroon luokanvalvojan kanssa juomaan joku drinkki.

Syntymäpäiviä ja perhejuhlia

Lasten syntymäpäiviä lukuunottamatta, ei juhlita niitäkään, ei edes ”pyöreitä” vuosia. Perheen kesken järjestetään usein vanhempien kulta- tai timanttihäät (jos niin pitkälle ehditään...). Tietysti häät,

ristiäiset, ripillepääsy, juhliitaan aina. Eläkkeelle jäävälle järjestetään pieni tilaisuus työpaikalla, ei kotona.

Omaisten poismeno

Hautajaisiin, siis kirkkoon (jos siihen kuuluu) ja hautausmaalle tulee, kutsumatta, pienissä paikoissa koko kylä. Ei pidetä muistotilaisuuksia suvun kanssa, ei puheita hautausmaalla (paitsi julkiset, poliittiset saavat tämän kunnian). Mutta muistaa voitte seuraavasti: ”Kun näette pienen pöydän ulkoportin vieressä ja siinä on musta pöytäliina ja vihko (muistokirja) - se tarkoittaa, että joku perheenjäsen tästä talosta on kuollut. Voitte kirjoittaa nimenne ja jonkun lohduttavan lauseen.”

Jouluna ei pukki tule

Joulu alkaa aattona, sen jälkeen kun kaikki ovat tulleet työstä ja kaupat ovat suljettu, noin klo 20. Lahjat yömessun jälkeen, siis puoliyön jälkeen, lapset ne löytävät joulukuusen alta seuraavana aamuna. Katolisissa perheissä rakennetaan seimi takkatulen ylle.

Ketä saa suudella, mistä saa puhua?

Vaikka teitä ei sinuteltaisi, älkää ihmetelkö pussailua, jos yövytte ystävienne luona, illalla ennen nukkumaan menoa - ja aamulla tervehtiessänne - siis poskelle... Käsiä puristetaan enemmän kuin Suomessa, jopa koululaisetkin keskenään; ja aina työpaikoilla. Pelkkä HEI ei siis riitä. Palkoista ei puhuta, sitä salataan enemmän kuin naisten ikää.

Murteita, tapoja ja etelän vilkkauttako?

Eri puolilla maata, tavat, murteet, ruuat poikkeavat, niinkuin Suomessakin. Kun tulimme etelään, kysyin aina kaksi kertaa, mistä oli kysymys, niin täällä murteet ovat eri luokkaa. Parhainta ranskaa puhutaan Tours'in kaupungin seudulla. Vanhat ihmiset puhuvat occitanin dialektia, mikä muistuttaa catalonian kieltä. Nuoremmat eivät sitä enää osaa. Luulin, että etelässä ihmiset ovat vilkkaampia, iloisempia, jo auringon ansiosta. Se ei pidä paikkaansa. On esim. vaikea tulla ystäviksi. Tai edes käydä heidän kotonaan. He eivät ole myöskään kaikki pieniä ja tummia, niinkuin espanjalaiset. Muuten, kaikkein pienimpiä Ranskassa ovat kuulemma bretagnelaiset...

Eija Delimèle (os. Tuuli)
361 Av. De Levant
30310 Vergèze, France

Niin se Eija jatkaa elämäänsä Ranskanmaalla. Hoitelee puutarhaa, tekee ruokaa ja matkustelee miehensä Jacques'in kanssa.

Eijan teksti on puhtaaksikirjoitettu sanasta sanaan alkuperäisessä muodossaan. Tyyli ja sanat ovat siten meille jo vähän outoja ja ehkä vanhahtavia. Sellaista kun puhuttiin kotona 49 vuotta sitten. Väliotsakkeet ovat allekirjoittaneen tekemiä.

Raimo Tuuli, Eijan veli